

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน : กรณีศึกษา เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ในบทนี้จะได้นำผลการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน : กรณีศึกษา เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสามารถสรุปผลการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แหล่งที่มาของความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ตอนที่ 2 การบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือน

ตอนที่ 3 วิธีการปฏิบัติในการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ตอนที่ 4 สาเหตุของการจัดทำบัญชีครัวเรือนและประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 300 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 55.7 มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.3 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 72.0 และมีการศึกษาระดับ ป.4 – ป.6 คิดเป็นร้อยละ 41.3

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวผู้ตอบแบบสอบถาม

ครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 ประกอบด้วยสมาชิกที่มีระดับอายุต่ำกว่า 20 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.9 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวอยู่ในช่วงระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 57.3 มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวอยู่ในช่วงระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 65.7 และทราบข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 57.3

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ตอนที่ 1 แหล่งที่มาของความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 58.7 ไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านบัญชีมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 52.3 เคยเข้ารับการอบรมเรื่องบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.4 ได้รับการอบรมจากพนักงานร.ก.ส. คิดเป็นร้อยละ 39.7 จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรมประมาณ 1 - 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 83.3 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความรู้พื้นฐานทางด้านบัญชีมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 47.7 ส่วนใหญ่ได้รับความรู้พื้นฐานทางด้านบัญชีโดยการศึกษาด้วยตนเองจากสมุดบัญชีครัวเรือนที่ได้รับจากร.ก.ส. คิดเป็นร้อยละ 72.0

ตอนที่ 2 การบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนเรียงตามลำดับ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายรับ และการบันทึกรายการลงในช่องรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 96.0 รองลงมา คือ ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องวัน/เดือน/ปี และการสรุปยอดรวมของยอดคงเหลือ คิดเป็นร้อยละ 95.3 ทราบเกี่ยวกับการสรุปยอดรวมของรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 95.0 ทราบเกี่ยวกับการสรุปยอด

รวมของรายรับ คิดเป็นร้อยละ 94.7 ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายการ ร้อยละ 93.3 ทราบเกี่ยวกับความหมายของคำว่าบัญชีครัวเรือน และวิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 93.0 ทราบเกี่ยวกับความหมายของคำว่าบัญชี คิดเป็นร้อยละ 92.7 และทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องหมายเหตุ คิดเป็นร้อยละ 88.0 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศหญิง ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชายมีความรู้ความเข้าใจในการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายรับ และทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 96.4

เมื่อจำแนกตามระดับอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ ทราบเกี่ยวกับความหมายของคำว่าบัญชี ทราบเกี่ยวกับความหมายของคำว่าบัญชีครัวเรือน ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายรับ ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายจ่าย ทราบเกี่ยวกับการสรุปยอดรวมของรายรับ และทราบเกี่ยวกับการสรุปยอดรวมของรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 100.0

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด โดยเข้าใจวิธีการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนครบทุกข้อ

เมื่อจำแนกตามระดับรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ ทราบเกี่ยวกับวิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือน ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายรับ และการสรุปยอดรวมของยอดรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 100.0

เมื่อจำแนกตามระดับรายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับรายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 1,000 – 5,000 บาท มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ ทราบเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในช่องรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 98.0

เมื่อจำแนกตามการเข้าอบรมเรื่องการบันทึกบัญชีครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเรื่องการบันทึกบัญชีครัวเรือน แต่มีความรู้ทางด้านบัญชีโดยการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ โดยเข้าใจวิธีการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนครบทุกข้อ

เมื่อจำแนกตามการเข้าอบรมเรื่องการบันทึกบัญชีครัวเรือนจากวิทยากรต่างๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เข้าอบรมเรื่องการบันทึกบัญชีครัวเรือนจากพนักงานช.ก.ส.มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนมากที่สุด ได้แก่ ทราบเกี่ยวกับการบันทึกการลงรายรับรายจ่ายในการสรุปรวมของยอดรายจ่าย และการสรุปรวมของยอดคงเหลือ คิดเป็นร้อยละ 95.2

ตอนที่ 3 วิธีการปฏิบัติในการบันทึกบัญชีครัวเรือน

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่บันทึกการรับรายจ่ายบัญชีครัวเรือนโดยใช้สมุดบัญชีครัวเรือนของ ช.ก.ส. คิดเป็นร้อยละ 53.0 มีการบันทึกการรับรายจ่ายเป็นรายวัน คิดเป็นร้อยละ 80.3 บันทึกการรับจ่ายที่เกิดขึ้นทุกรายการอย่างละเอียด คิดเป็นร้อยละ 51.3 มีการสรุปรวมของรายการเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 70.0 บันทึกบัญชีแบบครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 72.7 บันทึกการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 86.3 ได้รับการตรวจสอบโดยหัวหน้ากลุ่มที่ทางช.ก.ส.มอบหมาย คิดเป็นร้อยละ 34.7 มีระยะเวลาในการตรวจสอบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อเดือนประมาณ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 32.1 และได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนนานประมาณ 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 28.3

ตอนที่ 4 สาเหตุของการจัดทำบัญชีครัวเรือน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน

เมื่อจำแนกตามสาเหตุได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า สาเหตุของการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุดของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ จัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยความสมัครใจ คิดเป็นร้อยละ 61.7 รองลงมา คือ จัดทำบัญชีครัวเรือนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของ ช.ก.ส. ให้จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อนำไปประกอบเป็นหลักฐานการขอกู้ยืมเงินจากทางธนาคาร คิดเป็นร้อยละ 23.3

เมื่อจำแนกตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่จัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยความสมัครใจ ผู้ตอบแบบสอบถามที่จัดทำบัญชีครัวเรือนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของ ช.ก.ส. ให้จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อนำไปประกอบเป็นหลักฐานการขอกู้ยืมเงินจากทางธนาคาร ผู้ตอบแบบสอบถามที่จัดทำบัญชีครัวเรือนเพราะเห็นว่าผู้อื่นทำ และผู้ตอบแบบสอบถามที่จัดทำบัญชีครัวเรือนเพราะเป็นโครงการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนว่าทำแล้วมีประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 83.4

เมื่อจำแนกตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับหลังจากที่ได้จัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สามารถลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมา คือ

สามารถแบ่งเงินรายได้ออกเป็นเงินออมและเงินใช้จ่ายประจำ คิดเป็นร้อยละ 66.7 และลดการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็น คิดเป็นร้อยละ 59.3 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ปัญหา และอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 300 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 73.0 โดยความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามยังมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับปัญหาของการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ไม่ได้บันทึกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 29.7 รองลงมา คือ ไม่มีเวลา คิดเป็นร้อยละ 24.7 และไม่สามารถจดจํารายการรับจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ คิดเป็นร้อยละ 16.3 ตามลำดับ ส่วนปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามที่ปัจจุบันไม่ได้มีการทำบัญชีครัวเรือนที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ไม่มีเวลา คิดเป็นร้อยละ 13.6 รองลงมา คือ ไม่ได้บันทึกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 12.0 และเจ้าหน้าที่ไม่มีการติดตามผลการบันทึกบัญชี คิดเป็นร้อยละ 9.0 ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน : กรณีศึกษา เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้และความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ที่ดี จึงทำให้มีค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงมากกว่าร้อยละ 90 เนื่องจากวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจัดทำบัญชีแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน จึงง่ายต่อการทำความเข้าใจ

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายความว่าสามารถเข้าใจวิธีการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนครบทุกข้อตรงข้ามกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ป.4 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88 แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษามีผลกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่วนข้อมูลด้านเพศ ระดับอายุ ระดับรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ระดับรายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน และการเข้ารับการอบรมเรื่องการบันทึกบัญชีครัวเรือนจากวิทยากรท่านต่างๆ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นว่าเพศ ระดับอายุ ระดับรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ระดับรายจ่ายของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน และการเข้ารับการอบรมเรื่องการบันทึกบัญชีครัวเรือนจากวิทยากรท่านต่างๆ ไม่มีผลกับความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งการจัดทำบัญชีครัวเรือนแสดงให้เห็นถึงรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว

แต่ละเดือน ว่าเพิ่มหรือลดได้มากน้อยเพียงใด ทำให้ฐานะทางการเงินของครอบครัวเพียงพอต่อรายรับ-รายจ่ายในชีวิตประจำวัน เกิดการวางแผนการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรว่าสินค้าเกษตรชนิดใดสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากที่สุด เพื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในแต่ละปี โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินจากทางร.ก.ส.และสามารถส่งเงินคืนตามกำหนด เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรในฤดูกาลต่อไป เกษตรกรสามารถประเมินผลการลงทุนในแต่ละฤดูกาลว่าผลิตผลทางการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ทำให้เกิดการวางแผนการใช้เงินอย่างมีวินัยและเป็นระบบ โดยเกษตรกรสามารถจัดทำบัญชีของผลิตผลจากเนื้อที่เพาะปลูก (ไร่) จำนวนต้นทุนของผลิตผล/ไร่ จำนวนปุ๋ย/ไร่ ควบคู่ไปกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วย

อนึ่งจากการบันทึกรายการของเกษตรกรลงในสมุดบัญชีครัวเรือนเป็นรายวัน ส่งผลให้เกษตรกรมีทักษะการเขียนภาษาไทยเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากทักษะการฟังและทักษะการอ่านอีกด้วย เพราะในชีวิตประจำวันของเกษตรกรแทบจะไม่มีเวลาเขียนหนังสือเลย เว้นแต่การดูสื่อทางโทรทัศน์หรือการอ่านหนังสือพิมพ์ในบางโอกาสเท่านั้น

จากการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ ปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือ ไม่ได้บันทึกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่มีเวลา และไม่สามารถจดรายการรับ-จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ อาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนเท่าที่ควร อีกทั้งผู้ตอบแบบสอบถามมีภารกิจทางการเกษตรนอกบ้าน เช่น ไปดูแลและเฝ้าผลิตผลที่ไร่ นา ปัญหาของการจัดทำบัญชีครัวเรือนอีกอย่างหนึ่ง คือ สมาชิกในครอบครัวไม่สามารถบอกถึงรายการรับ-จ่ายที่เกิดขึ้นของตน ให้กับผู้ที่ทำหน้าที่ในการบันทึกบัญชีประจำครัวเรือนได้ ส่วนปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถามที่ปัจจุบันไม่ได้มีการทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาที่พบมีความคล้ายคลึงกับปัญหาของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่ยังมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในปัจจุบัน แต่ยังมีปัญหาเรื่องการติดตามผลการบันทึกบัญชีครัวเรือนของเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความสม่ำเสมอ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของร.ก.ส.มีงานที่ต้องรับผิดชอบมาก อีกทั้งโครงการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรไม่มีหน่วยงานของทางราชการหรือเอกชนที่เข้ามารับผิดชอบโดยตรง ทำให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรอาจจะไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่เห็นความสำคัญ ขาดความกระตือรือร้น และละเลยไม่ทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจมีผลทำให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลดน้อยถอยลง และสิ้นสุดการบันทึกการรับ-รายจ่ายของครอบครัวลงในสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนลงได้ในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน : กรณีศึกษา เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ภาครัฐควรให้การส่งเสริม ช่วยเหลือ รวมทั้งสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการ ฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่กลุ่มเกษตรกร และเยาวชน เน้นให้เห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชี พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ
2. ภาคเอกชน โดยเฉพาะทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร โดยให้เกษตรกรนำสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนมาใช้เป็นเอกสารประกอบการขอสินเชื่อกับทางธนาคาร เพื่อให้เกษตรกรมีการบันทึกรายการลงในสมุดบัญชีครัวเรือนเป็นปัจจุบัน
3. ภาคประชาชน เนื่องจากบางครอบครัวมีจำนวนสมาชิกหลายคน ทำให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความไม่สะดวกและไม่ประสบผลเท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรมุ่งเน้นไปยังกลุ่มเยาวชนของครอบครัว โดยจัดให้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้เยาวชนได้รับรู้หรือทราบเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของครอบครัว เป็นการปลูกฝังการวางแผนค่าใช้จ่าย เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีอย่างง่าย พร้อมทั้งตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

5.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษากครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน: กรณีศึกษา เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน เท่านั้น ควรจะมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ด้วย
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดทำ หรือการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเสริมสร้างความรู้แก่นักเรียนและผู้สนใจทั่วไป
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาในแต่ละพื้นที่มาเปรียบเทียบกัน